

دو فصلنامه بین المللی تحقیقات حقوق قضایی

License Number:86227 Article Number:Y4N 4575222 ISSN-P:2717-1132

بررسی نقش هوش مصنوعی و ارتباط آن

بر حقوق مخاصمات مسلحانه بین المللی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۲/۰۴/۱۵ تاریخ تصویب ۱۴۰۲/۰۶/۱۲)

شراره زبر دست

چکیده

تا کنون ما شاهد گسترده بسیاری از جنگ ها و استفاده از سلاح های گرم و سرد و شیمیایی متفاوتی مثل توپ و تانک و سلاح کشتار دست جمعی و انواع ویروسها در طول تاریخ عمر بشریت بودیم؛ که بارها سردمداران کشورها به خاطر افزودن قدرت سیاسی و نفوذ بیشتر و تصرف دیگر قلمروها از این سلاح ها استفاده نمودند سلاح هایی که نه تنها باعث نابودی خانه و کاشانه و مدارس و بیمارستان ها و نیروگاه ها بلکه حتی جان انسان را نیز در خود می بلعد جان انسانهایی که نه تنها برای دفاع از خود سلاحی ندارند و حتی دچار سردرگمی عظیمی و وحشتی آنها را فرامیگیرند از اینکه چه چیزی در انتظار آنها است نمونه این جنگ ها می توان یوگسلاوی و رواندا و جنگ جهانی اول و جنگ جهانی دوم که نه تنها تجاوز و تصرف قلمرو دیگری بلکه تجاوز به زنان و کودکان خردسال دختر و از بین بردن کودکان خردسال پسر نیز در این مابین افزوده شد بحث بارداری اجباری و عقیم سازی مردان و نسل کشی و همیین طور با گذر تدریجی زمان و پیشرفت روز افزون تکنولوژی هاو سلاح های هسته ای و سامانه نظامی هوشمند شده و تمام این ها بشر را در نگرانی عظیمی فرو برد به خصوص زمانی که آمریکا در جریان جنگ جهانی دوم در برابر ناکازاکی و هیروشیما از بمب اتم استفاده کرد جایی که نه تنها دیگر برای زندگی بشر حتی گیاه نیز به سختی میتوانست رشد کند به نوعی این سلاح های هسته ای و هوشمند و فناوری های نوین شده در علوم مثل متافیزیک و شیمی و تجربی و پزشکی استفاده شود ولی در عوض در علوم مثل فناوری های جنگی و هسته ای بکار گرفته میشود و باعث میشود که خواب و آرامش را از چشم تمام جهانیان برباید. پس میتوان گفت که امروزه نسل دوم حقوق بشر یعنی انسان ها که عضوی از این جهان هستی میباشد حایز اهمیت میباشد و هدف سازمان ملل متحد و پیراون آن که کشورها میباشد حفظ نظم و امنیت صلح بین المللی و برقراری آرامش می باشد.

واژگان کلیدی: هوش مصنوعی، تکنولوژی، حقوق مخاصمات مسلحانه، حقوق بین الملل

بخش اول: کلیات

یکی از اتفاقات مهم در این قرن اخیر جایگاه نوین علم و فناوری می باشد که بی تردید بعد از پایان جنگ جهانی دوم این علوم و فناوری نوین در حقوق مخاصمات مسلحانه نیز قابل رویت است مخصوصا با پیشرفت سلاح هایی نظیر پهبادهایی که با چشم قابل مشاهده نیستند و موشک های بالستیک از فاصله ۱۶ هزار مایلی قابلیت پرتاب دارند و نانو ویروس هایی یا سلاح هایی شیمیایی که برای کشتار دست جمعی استفاده می شود و این محافظت از نسل دوم حقوق بشر را به گونه ای سخت میکند چه بسا که جنگهای بعدی با وجود تکنولوژی ها و هوش مصنوعی بزرگتر و به دلیل وجود ربات ها سریع تر و قوی تر اتفاق بیافتد که منجر به نابودی کامل جامعه بین المللی میشود پس به نوعی باید استفاده از این سلاح ها که توسط هوش مصنوعی و تکنولوژی های پیشرفته ساخته شده است محدودیت هایی به عمل بیاید. چونکه مسلما در آینده ای نه چندان دور از این تجهیزات نظامی و کاربرد پیشرفته هوش مصنوعی در جنگ ها استفاده می شود و جایگزین تسلیحات و سلاح های سنتی میگردد چون در میدان جنگ به صورت سریع تر و پیشرفته تر و قویتر و نیروی انسانی کمتری را به خود اختصاص می دهد و در هزینه ها نیز کاهش پیدا میکند پس به تبع مزیت های آن بیشتر میباشد چونکه درصد عملکرد آن بهتر است هر چند که قابل مقایسه با انسان ها نیستند چون این انسان ها هستند که به این ربات ها برنامه یا دستوراتی را می دهند و آنها فقط کارهایی را اعمال میکنند که در حافظه آنها باشند پس هیچ قدرت استدلالی و تحلیل دادها را ندارند .

بخش دوم: تعریف و کاربرد ربات

دانش رباتیک از جمله دانش های بین رشته ای است ؛ که مابین علومی چون مکانیک ؛ فیزیک ؛ الکترونیک ؛ کامپیوتر و هوش مصنوعی و سایبرنیک میباشد یعنی تکنولوژی بروزی که باتوجه به پیشرفت علم روز افزون گسترده تر میشود، با پیشرفت گسترده تکنولوژی هایی همچون سیگنال و پردازش چهره و ارتباط دیگر سیستم های ربات ها نیز بروز و قادر میباشد که بیشتر پردازش کنند و بتوانند به کارها با سرعت بیشتر و زمان کمتر و در نتیجه خدمات رسانی بهتری را انجام دهند .

مثل تکنولوژی دوربین های پیشرفته الکترونیکی و مادون قرمز و میکروفون ها و سنسور های بسیار کوچک اما کاربردی بسیار قوی دارند و با توجه به چنین پیشرفتی کشورهای

توسعه یافته با نظام های اقتصادی قوی سرمایه گذاری های بسیار قوی در این زمینه تکنولوژی ربلت ها و هوش مصنوعی را تا کنون انجام داده اند که بعضی های آنها آشکار و بعضی ها به صورت پنهان میباشد .

و همین طور که تا کنون تکنولوژی بخشی از زندگی انسان ها شده است با توجه به پیشرفت های مذکور در آینده میتوان بیان نمود در تمام کارهای روزمره انسان ها وارد خواهد شد از جمله کارهای خانه مثل جارو برقی هوشمند و یا ماشین های خود ران و که حمل و نقل انسان ها را راحت تر از قبل انجام میشود مخصوصا برای معلولین، بیمارستان ها ؛ فرودگاه، معادن حتی در هتل ها و رستوران ها نیز این ربات ها کاربرد بیشتری دارند . این کاربرد ربات ها تنها در زمین نمیباشد ؛ در هوا و دریا ها و اقیانوس ها نیز میتوان از آنها بهره برد .

البته همانطور که هر فرآیندی را میتوان به صورت مثبت استفاده نمود و میتوان به صورت منفی نیز اجرا نمود ؛ اگر بخواهیم منفی استفاده کنیم: میتوان به هواپیماهای جنگی بدون سرنشین یا در جنگ های زمینی بدون دخالت نیروی انسانی میتوان جنگ نمود چونکه رباتها فاقد احساسات و عواطف هستند و میتوانند راحت تر از سرباز ها انسان ها را به قتل برسانند ،و حتی در سال ۲۰۰۴ طبق گزارش ها و تحقیقات انجام شده ؛ تعداد ۱۵۰ جنگافزار رباتیک زمینی که افزار رسید یعنی به نوعی با پیشرفت تکنولوژی و دسترسی بیشتر به علم و فناوری این تعداد نیز افزایش یافته به نوعی میتوان گفت که شاید خود انسان باعث نابودی نسل خود به خاطر افزودن قدرت شوند .

بخش سوم: هوش مصنوعی

آلن تورینگ پدر علم هوش مصنوعی که در مورد هوش مصنوعی و کامپیوترهای فوق پیشرفته این چنین بیان میدارد که:

زمانی شما در یک اتاق نشسته اید و اتاق مجاور شما دارای یک کامپیوتر میباشد و در نهایت شما متوجه نمیشوی که آیا کامپیوتر دارد با شما چت میکند یا یک انسان اینجا زمانی است که کامپیوتر به بلوغ میرسد و هوش مصنوعی آغاز میشود .

به عبارتی این جمله که بر گرفته از کتاب ایشان میباشد:

"تاریخ زمانی شروع شد که خداوند انسان را آفرید و زمانی پایان میابد که انسان خدا شد "

به عبارتی تا سال ۲۰۳۰ تکنولوژی ها نیز به قدری پیشرفت میکند به نوعی که تمام زندگی

انسان ها در بر میگرد و شاید حتی بتوان این گونه بیان نمود که شاید انسان ها از کار خوشان ممکن است بیکار شوند "مثل ماشین های خود ران ؛ که دیگر به رانندگی انسان ها نیازی نیست" یا "کامپیوتر های کوانتومی: که دیگر نیازی به کارمند بانک و.....نداریم ؛ بایو تکنولوژی ها و سلامتی انسانها ؛ کاوش فناگرایان که همیین الان شرکت ایلان ماسک نیز بروی این موضوع کار میکند ".

بخش چهارم: قابلیت انتساب هوش مصنوعی و ربات

سوالی که در این مورد مطرح است آیا کنواسیون و معاهده ای در خصوص استفاده از ربات ها و قابلیت انتساب آنها وجود دارد یا خیر ؟

خوب آنچه که مسلم است و طبق هدف سازمان ملل متحد که حفظ صلح و نظم امنیت بین المللی است و مساله دیگری که مطرح است رعایت اصول حقوق بشر دوستانه نیز میباشد ؛ نظیر اصل احتیاط، اصل انصاف، اصل تناسب در حقوق مخاصمات مسلحانه و کلی از اصول دیگر پس مطمئنا کنواسیون هایی و معاهداتی در این خصوص برای جلوگیری جنگ میباشد. البته مساله دیگر در خصوص مسولیت افراد و قابل انتساب بودن و مسولیت کیفی افراد در دیوان کیفی بین المللی مطرح است اما در این مقاله انسان مرتکب جنایت های بین المللی نمیشود بلکه ربات ها هستند آیا این نیز را میتوان منتسب نمود یا خیر .

شاید سوالی که ذهن مخاطبان را درگیر کند این است که این انتساب را به سازنده ربات ها دهیم و یا شخصی که تکنولوژی این ربات ها را برنامه ریزی میکند ؛ مشخص نمیباشد که آیا ربات یا سازنده دهنده ربات و یا توسعه دهنده ربات برای این نقص قواعد حقوق بین الملل مقصر شناخته میشود اما هنوز هیچ کنواسیون یا معاهده ای پاسخ این سوالات را به صراحت نداده اند .

بخش پنجم: کاربرد ربات ها و استفاده آنان در حقوق هوایی

مفهوم جنگ در کتاب های بسیار متعددی آمده است که من به گفته کتاب حقوق جنگ نوشته دکتر ضیایی بیگدلی اشاره نموده است: که بیان میدارد جنگ هوایی مجموع عملیات نظامی و خصمانه ای است که از سوی کشوری به وسیله انواع هواناوها (بالن ها، انواع هواپیما ؛ هلیکوپترها و.....) علیه کشور خصم هدایت میشود .

کشورها برای جنگ با یک دیگر از بمباران های هوایی و پرتاب موشک ها از هوا به زمین یا فرو ریختن گاز های شیمیایی و یا موادی که برای بدن انسان خطر ناک هستند حالا بیاید

در ذهن خود فکر کنید که یک هواپیما بدون سرنشین اول دیوار صوتی را بشکند و سپس با استفاده از تسلیحات نوین بخواهد هواپیما خود را منفجر و بعد از انفجار باعث ناقص شدن انسان ها و یا کلی خطرات دیگر شود مبینید که چه افتضاحاتی را به بار می آورد.

پرونده ای که با توجه به تحقیقات بر آمده از تکنولوژی های بروز بر آمده است:

کشور ایالات متحده آمریکا بارها در عملیات های خودش با استفاده از هواپیماهای بدون سرنشین تحت عنوان کشتار هدفمند علیه افراد مظنون به همکاری با القاعده و دیگر گروه ها در افغانستان ؛ یمن ؛ پاکستان و عراق انجام داده است که مشروعیت در عدم مشروعیت و این اقدام کشور آمریکا مورد سوال واقع شده است .

اما خوب مسلما برای جلوگیری از اینکه به جهان آسیب وارد نشود و حفظ و نظم برقرار باشد کنواسیون هایی وجود دارد از قبیل:

۱. کنواسیون های بین المللی هواپیمایی کشوری ۱۹۴۴ شیکاگو

۲. کنواسیون مونترال ۱۹۹۹

۳. کنواسیون بین المللی لاهه جهت جلوگیری از تصرف غیر قانونی هواپیما ۱۹۷۰

بخش ششم: کاربرد ربات ها و استفاده آنان در حقوق جنگ زمینی

منطقه جنگی شامل قلمرو کشورهای متخاصم است و سرزمین های بی طرفی را در بر نمی گیرد یعنی تمام نقاط یک کشور به جنگ علیه یک دیگر میپردازند از نمونه جنگ های زمینی و تن به تن میتوان جنگهای ایتالیا و عثمانی در سال های ۱۹۱۲-۱۹۱۱ که این جنگ ها بعضی اوقات ممکن است بر سر محدوده قلمروها ؛ جزایر ها و نحوه تصرف این جزایر و اما آنچه که حایز اهمیت است انسان ها و حفظ جان آنها و آرامش آنان میباشد که با وجود جنگ ها (مثل جنگ جهانی اول - جنگ جهانی دوم) اکثر انسانها و کشورها وحتى سازمان های بین المللی دیگر نمیخواهند با اینها مواجهه شوند اما حالا فرض کنید به جای نیروی انسانی یک کشور ؛ ربات ها و فناوری های آنان باهم بجنگد شاید با خودتان فکر کنید که خوب است دیگر جان انسان ها حفظ میشود اما باید بگویم خیر این گونه نیست بهتر است این گونه بگویم که اگر یک طرف جنگ یک کشور توسعه یافته که برای ان تکنولوژی زمان و سرمایه گذاری های بسیاری را گذاشته و اما یک طرف یک کشور در حال توسعه که هیچ اطلاعاتی در این خصوص ندارد ؛ و حتی این ربات ها را در اختیار نیز حتی ندارند .

فرض کنید چه فاجعه ای به بار می آورد؛ که رباتها با انسان ها در حال جنگ باشند یک ربات نه احساس و نه عواطف ندارند بلکه فقط طبق همان تکنولوژی که به آنان داده شده است عمل مینماید و اینکه انسان نمیتواند با هم چنین تکنولوژی هایی مبارز کنند مثل فیلم هایی آمریکایی میشود شاید آنها فیلم باشند و طبق یک سناریو عمل کنند اما مابه دنبال راه حلی در دنیای واقعی هستیم و می خواهیم از این اتفاقات جلوگیری نمایم.

به نوعی میتوان این گونه بیان نمود که: اگر به مسایل و نکات اخلاقی و قانونی در ساخت این ربات ها توجه نشود این ربات ها و جنگ افزار ها تبدیل به دشمنی برای انسان تبدیل میشود؛ به عبارتی نه تنها این ربات ها مشکلات جامعه بشری را کم نخواهند کرد بلکه بشر را در آینده با مشکلات جدی تری نیز مواجهه میکند، به نظرم استفاده از این ربات ها در میدان جنگ باید عدم مشروعیت اعلام شود بلکه باید به صورت جدی نیز جلوگیری به عمل بیاید و کنواسیون ها و معاهداتی در این خصوص نوشته شود.

بخش هفتم: کاربرد ربات ها و استفاده آنان در حقوق دریایی

این جنگ ها در علاوه براینکه بر روی زمین و هوا اتفاق می افتد میتواند در دریاها نیز اتفاق بیافتد البته که همانطور که میتوان هواپیمای بدون سرنشین را در زمان جنگ استفاده نمود میتوان از کشتی ها یا زیر دریاهایی فوق پیشرفته نیز بهره برد.

یکی از تعریف های جنگ دریایی بدین صورت میباشد که:

نوعی از جنگ یا مبارزه میباشد که در دریاها؛ اقیانوس ها یا هر پهنه وسیع آبی مثل دریاچه های بزرگ یا رودخانه های عظیم که طرفین یا همان کشورهای طرف جنگ با استفاده از تجهیزات نظامی و فوق پیشرفته برای نبرد با یک دیگر آماده میشوند.

انسان از حدود سه هزار سال پیش جنگیدین بر روی آب را آغاز نموده است و تا کنون نیز ادامه داده است، با اینکه جنگ های قدیمی ما که فقط باتوپ و تانک و ابزارهایی این چنینی بود این همه خسارت رخ داده است حالا فرض کنید که این جنگ ها با فناوری پیشرفته نظامی با یک دیگر رخ دهد.

مثل زمانیکه در جریان جنگ جهانی دوم؛ یک کشتی از مبدا آمریکا به مقصد کشور انگلستان در حال حرکت بوده اما کشور آلمان که باید از آبهای سرزمینی اون عبور میکرد است رد میشود قبل از اینکه کشتی امریکایی ما وارد دریایی آلمان میشد کشور آلمان به کشتی آمریکایی میگوید که وارد نشود اما به محض ورود کشتی های آمریکایی مورد هدف

واقع میشود به نظر من هوش مصنوعی میتواندست جلوگیری از این به عمل بیاورد با اینکه اگر کشتی سرعت خود را بالاتر میبرد یا اینکه به صورت زیکزاک حرکت مینمود و این سرعت را با استفاده از کامپیوترهای پیشرفته به کار میبرد میتواندست از این امر جلوگیری شود پس میتوان بیان نمود که هوش مصنوعی علاوه بر معایب ؛ مزایایی نیز ممکن است داشته باشد همانطور که هر نظریه ای علاوه بر اینکه دارای نقاط منفی است نکات مثبتی را نیز در بر دارد.

نتیجه گیری

با اینکه این دانش رباتیک برای ما فواید بسیار و ارزشمندی را به بار خواهد داشت و منفی نیز میتواند عمل کند از نکات منفی آن میتوان به ساخت فناوری های جنگی اشاره کرد مثل ساخت اسپتینیک هایی با برد دوهزار کیلومتر یا ساخت هواپیماهایی بدون سرنشین در زمان جنگ یا ساخت رباتهایی که در زمان جنگ تن به تن میتواند سریعتر از انسان و بدون عاطفه به کشتار جمعی دست بزنند .

اما سوالی که تا کنون بدان پاسخ داده نشده است ؟ این مسولیت برعهده کیست (رباتها یا انسانهایی که این رباتها را با استفاده از فناوری هایی نوین تولید نمودند) ؟

البته که اگر بخواهیم در مورد مسولیت رباتها صحبت کنیم ما نمیتوانیم یک ربات را به کیفر محکوم کنیم و اگر بخواهیم به یک انسان منتسب کنیم برای ساخت یک ربات و دانش رباتیک به متخصص های بسیاری نیز داریم از جمله متخصص (کامپیوتر ؛ هوش مصنوعی ؛ پردازش سیگنالها ؛ برنامه نویسی ها) که ما نمیتوانیم این همه را مشمول حقوق کیفری بدانیم و در ضمن اگر بر فرض مثال دارای مسولیت بدانیم چه کسی می داند که آیا مسولیت این ها برابر و نسبی است یا هر فرد داری مسولیت به اندازه توانایی خود است این قسمت را میتوان تشبیه به شرکتهای تجاری نمود:

(هر فردی که سهام می آورد به اندازه آورده و مال و اموال خود دارای مسولیت است ؛ یا مسولیت همه باهم برابر هستند) خوب در شرکت ها این مفهوم به نوعی درک آن راحت است اما در هوش مصنوعی آیا این ارتباط را میتوان توصیف نمود .

"به امید جهانی عاری از جنگ و ظلم و سرشار از صلح و آرامش برای تمامی نسل های بشر"

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

کتاب ها

- ضیایی بیگدلی . محمد رضا (۱۴۰۰). "حقوق بین الملل عمومی" تهران؛ انتشارات گنج دانش ، چاپ هفتاد و یکم.
- رونالدو آرکین (۲۰۰۹). "کنترل رفتار مهلك ربات های مستقل " آمریکا ؛ انتشارات سی آر سی

مقالات

- زکيه تقى زاده،فاطمه هداوندى ؛"مقاله كاوشى در مشروعيت استفاده ا هواپيما بدون سرنشين در حقوق بين الملل "؛ فصلنامه مطالعات بين المللى شماره ۴، سال ۱۳۹۱.
- ميشل دابيلو ليوز ؛مترجم شراره زبردست "هواپيمای بدون سرنشین و مرزهای میدان جنگ "؛شماره ۴۷ سال ۲۰۱۲

ب) منابع لاتین

- singer.p.w(2009)the robotic revolution and conflict in the twenty- first century ,penguin.
- liwes,micheal (2012)drones and the boundaries of the battlefield , texas international law journal , vol 47 .